
PLA DE RECUPERACIÓ DEL SAMARUC A LA COMUNITAT VALENCIA

CONSELLERIA DE TERRITORI
I HABITATGE

MONOGRAFIA

"PLA DE RECUPERACIÓ DEL SAMARUC A LA COMUNITAT VALENCIANA"

EDITA

Conselleria de Territori i Habitatge

FOTOGRAFIES DE LA COBERTA I INTERIOR

Conselleria de Territori i Habitatge

DISSENY I MAQUETACIÓ

Carles Gago

Índex

1.- Anàlisi de la situació actual del samaruc	2
1.1.- Distribució geogràfica general	2
1.2.- Distribució detallada a la Comunitat Valenciana	3
1.3.- Estat de les poblacions naturals de l'espècie i del seu hàbitat	4
1.4.- Amenaces	6
1.5.- Avaluació de les accions de conservació realitzades	8
2.- Mesures de conservació	9
2.1.- Establiment d'objectius	9
2.2.- Mesures directes de protecció de l'espècie	9
2.3.- Mesures de conservació i restauració de l'hàbitat	1
2.4.- Desenvolupament de programes d'investigació i educatius	10
3.- Programa d'actuacions	11
3.1.- Plans d'acció	11
3.2.- Relació amb altres administracions	11
3.3.- Instruments financers requerits	11
4.- Avaluació del pla	12
5.- Mecanismes de participació	12
6.- Annex I Decret 265/2004	13
7.- Annex II Cartografia	20

1. Anàlisi de la situació actual del samaruc

1.1. Distribució geogràfica general

Fa algunes dècades la presència de Valencia hispanica a la franja litoral mediterrània podria considerar-se àmplia i està relativament ben documentada. Hi ha citacions antigues al sud de França (Arnoult, 1957), i de la primera meitat del segle XX en algunes zones humides de Catalunya. No obstant això, en els últims anys tan sols recollim una citació de Sostoa en 1984 al delta de l'Ebre, i en recents prospeccions a la conca dels Pirineus orientals no s'han trobat poblacions de samaruc en cap dels marenys catalans estudiats. Actualment, fora de la Comunitat Valenciana, només cal considerar l'existència de la població de la llacuna de Santes Creus (Tarragona) i el nucli poblacional creat en el delta de l'Ebre a partir d'exemplars criats en captivitat i destinats a ser reintroduïts dins del parc.

La resta de poblacions de l'espècie es troben restringides a la franja litoral de la Comunitat Valenciana compresa entre Penyíscola i la marjal de Pego-Oliva. Més al sud d'aquesta marjal no existeixen actualment poblacions comprovades de samaruc. No obstant això, cal mencionar dues referències al litoral de la conca del Segura, Oliva (1965) i Doadrio (1989), aquesta última citació fa menció a dos exemplars depositats al Museu Nacional de Ciències Naturals i etiquetats com provinents del mar Menor (Múrcia).

Parella de samarucs. Mascle, amb ratlles verticals, damunt.

A la Comunitat Valenciana l'espècie ha sigut citada històricament en la majoria dels seus aiguamolls. No obstant això, totes aquestes zones han sigut prospectades en els últims anys, i s'ha localitzat l'espècie únicament a les localitats següents: marjal de Penyíscola i Prat de Cabanes-Torreblanca a la província de Castelló; marjal dels Moros (Puçol-Sagunt), surgències d'aigua o ullals de les marjalleries del Parc Natural de l'Albufera i naixement i llit del riu Verd a la província de València; i la marjal de Pego-Oliva en el límit de les províncies de València i Alacant.

La situació de les diferents poblacions s'avalua, en general, com precària, i es considera que únicament quatre d'elles: el Prat de Cabanes-Torreblanca, la marjal dels Moros, el riu Verd i els ullals de l'entorn de l'Albufera es troben en un acceptable estat de conservació.

En la resta, la situació és molt delicada a causa de diferents factors, entre els quals cal destacar el maneig hídic, problemes de contaminació i, particularment, la situació de competència amb la gambúsia (*Gambusia holbrooki*).

ki). En tots els casos cal afegir el seu aïllament com un altre factor d'amenaça per a aquesta.

1.2. Distribució detallada a la Comunitat Valenciana

S'inclouen totes les poblacions actuals de l'espècie, ja siguin naturals o introduïdes, i s'especifica aquest últim extrem.

1. Marjal de Peníscola

2. Parc Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca.

3. Marjal d'Almenara

En aquesta zona hi ha una població reintroduïda en una zona de reserva creada en el marc del projecte de Creació d'àrees de reserva per al samaruc, situada al terme municipal de Sagunt.

4. Marjal dels Moros

A més de la població natural, en aquesta marjal hi ha una àrea de reserva que ha sigut adequada per a l'espècie.

5. Ullals del Parc Natural de l'Albufera

L'entorn de l'Albufera va constituir probablement fins fa unes dècades l'hàbitat més típic i extens del samaruc al litoral mediterrani. Les seues poblacions es van donar per extintes a finals de la dècada dels 70, si bé en l'actualitat es coneixen algunes poblacions en sectors molt concrets i localitzats del quadrant sud-occidental del parc natural, com també a l'exterior del parc, en els termes municipals de Sollana i Albalat de

Séquia de Buda (Albalat de la Ribera) Parc Natural de l'Albufera.

la Ribera. Cal destacar també la presència d'una àrea de reserva al terme municipal d'Algemesí, dins dels límits del parc, recreada gràcies a un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament d'aquest municipi.

6. Naixement o ullals del riu Verd

La delimitació de la zona inclou els termes municipals de Benimodo, Massalavés i Alberic.

7. Marjal de Xeresa

Aquesta població té l'origen en la reintroducció realitzada en una zona de reserva creada en el curs del projecte

de creació d'una xarxa de reserves per al samaruc. Les pluges torrencials de 1996 van ocasionar la dispersió de l'espècie per la marjal confrontant, als termes municipals de Xeresa i Gandia.

8. *Marjal de Pego-Oliva*

Aquesta població, la més meridional de l'espècie, es localitza dins del parc natural de la marjal, en els termes municipals de Pego i Oliva.

9. *Albuixech*

Com es detalla en l'apartat d'amenaques, la major part de l'hàbitat d'aquesta població, va ser destruït per la instal·lació d'un polígon industrial. No obstant això, els exemplars afectats van ser rescatats i la línia poblacional s'ha mantingut aïllada a la piscifactoria del Palmar. Es considera que aquesta població ha de reintroduir-se i mantindre's com a població estable refermada a la zona humida de Rafalell i Vistabella, molt pròxima a la marjal d'Albuixech, per la qual cosa s'ha inclòs aquesta zona entre les àrees de recuperació de l'espècie.

1.3. Estat de les poblacions naturals de l'espècie i del seu hàbitat

Si analitzem l'evolució de les distintes poblacions de samaruc durant l'última dècada cal fer les consideracions següents:

1. *Marjal de Peníscola*: fa una dècada es considerava una població en bon estat de conservació, entre altres coses perquè no existeix gambúsia a la marjal. En l'actualitat continua sent una població estable, sense competència

Les Aigües. Parc Natural de Pego-Oliva

amb gambúsia (de moment), però està reduïda a xicotetes surgències dins d'aquesta zona humida. Recentment la Generalitat ha adquirit part dels terrenys d'aquesta marjal, on està previst realitzar actuacions que afavorisquen la conservació de l'espècie.

2. *Parc Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca*: a principis dels anys noranta la població del prat es considerava pràcticament extinta, ja que en les últimes prospeccions no s'havia trobat cap exemplar. No obstant això, en 1997 es descobreix una població a l'interior dels ullals en prou bon estat de conservació, i a partir d'aqueix moment s'inicia un programa de cria en captivitat de l'espècie, es duen a terme reintroduccions periòdiques d'exemplars per a intentar augmentar la seua àrea de distribució.

3. *Marjal dels Moros*: la població es mantenia reduïda a xicotets enclava-

Riu Verd. Benimodo.

ments dins de la marjal on competia amb gambúsia i intentava superar els bruscos canvis de nivell que patia l'aiguamoll com a conseqüència de les contínues dessecacions que provocaven els agricultors. A partir de 1995 aquesta important zona humida passa a ser declarada ZEPA i la gestió de l'aigua queda en mans de la Generalitat, a més s'eviten abocaments importants com el que tenia lloc en la séquia de Montcada que rebia les aigües residuals de Puçol, i que a partir d'aquest moment són desviades cap a una depuradora i s'evita així la possible contaminació de la marjal. No obstant això, i malgrat aquestes millores, el samaruc encara continua trobant-se en baixes densitats enfront de la gambúsia, per la qual cosa es va decidir establir una àrea de reserva dins d'aquesta zona humida en la qual l'espècie es reproduïx sense cap tipus de problemes i que fa que la densitat d'exemplars de samaruc haja augmentat considerablement.

4. *Ullals del Parc Natural de l'Albufera*: quan es va començar a treballar amb l'espècie es coneixia l'existència d'una població que es mantenia estable en una de les surgències del parc, en l'actualitat hi ha almenys tres surgències en l'entorn del parc amb presència estable de poblacions de samaruc.

D'altra banda, la recreació de l'àrea de reserva d'Algemesí també contribueix a augmentar l'àrea de distribució del samaruc en el que tradicionalment s'ha considerat com el seu principal hàbitat.

5. *Parc Natural de la Marjal de Pego-Oliva*: a principis de la dècada dels noranta existien en aquesta marjal xicotetes zones amb aigües de gran qualitat en què es concentrava una alta densitat d'exemplars de l'espècie. A partir de 1996 es produeix una recessió important d'aquestes poblacions com a conseqüència dels continus processos de dessecació a què és sotmés l'hàbitat. En l'actualitat es realitzen reintroduccions de reforç en algunes zones que encara reuneixen les característiques idònies per al desenvolupament de l'espècie dins del parc.

6. *Ullals i llit del riu Verd*: és durant la primera meitat de la dècada dels noranta quan es té coneixement per primera vegada de l'existència d'aquesta població interior de l'espècie. Com el seu origen és incert (possible reintroducció) es du a terme l'anàlisi genètica d'aquesta que confirma la seva relació amb les poblacions dels

ullals de l'Albufera. En els últims anys aquesta població està considerada com una de les poblacions en millor estat de conservació de l'espècie, per la qual cosa s'han dut a terme treballs de restauració de l'hàbitat a través d'un conveni de col·laboració amb la comunitat de regants que gestiona aquesta surgència.

1.4. Amenaces

Els factors determinants de l'actual situació del samaruc, són els següents:

1.4.1. Destrucció i alteració de l'hàbitat

. Dessecació i aterrament de zones humides: si a la limitada àrea de distribució de l'espècie, afegim el requeriment d'un hàbitat molt específic i amenaçat, es comprén fàcilment la situació de risc d'extinció del samaruc. Les marjals litorals valencianes han patit una forta reducció durant les últimes dècades, han sigut drenades i aterrides amb fins agrícoles i urbanístics. L'antiga marjal d'Albuixech va ser aterrida a principis de la dècada dels noranta i van haver de ser rescatats centenars d'exemplars per a ser traslladats al centre de cria en captivitat de la Generalitat ubicat al Palmar. Així mateix durant l'estiu de 1996 té lloc la dessecació d'un xicoteta marjal del Parc Natural de Pego-Oliva, per extracció massiva d'aigua mitjançant bombament, on estava localitzada una de les millors poblacions de samaruc de la Comunitat Valenciana.

. Reducció de l'hàbitat: la proliferació incontrolada de vegetació palustre ha

Impacte humà a la séquia Xopera. Marjal de Peníscola.

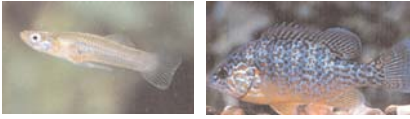
donat lloc a vegades a una reducció de l'hàbitat de l'espècie ja de per si limitat. Aquest és el cas d'algunes surgències que en els últims anys, i generalment com a conseqüència del descens del nivell freàtic que afavoreix la proliferació d'aquest tipus de vegetació, han vist reduïda la seua extensió notablement, com és el cas de la marjal de Peníscola.

. Contaminació: es tracta d'una altra forma de destrucció de l'hàbitat de l'espècie, que altera les condicions necessàries per al seu desenvolupament.

Com s'ha comentat, la major part de les marjals litorals són cultivades, bé temporalment o permanentment, la qual cosa implica la utilització de diversos productes químics contaminants.

D'altra banda, només en l'actualitat es depuren els residus orgànics de les poblacions que durant molts anys s'han abocat directament a les séquies de

Espècies exòtiques. Esquerra: gambúsia. Dreta: peix sol.

reg, igual que els industrials. S'ha comprovat que la utilització de determinats productes fitosanitaris al Parc Natural de l'Albufera està íntimament lligada a la mortalitat d'exemplars de l'espècie.

. Sobreexplotació d'aqüífers: aquesta determina la baixada del nivell freàtic i, en conseqüència, la desaparició o alteració de l'hàbitat i particularment, la destrucció dels ullals o surgències d'aigua, últim reducte de l'espècie.

Un cas concret on pot observar-se la influència d'aquesta sobreexplotació és en el Parc Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca, on periòdicament es produeix una salinització del medi com a conseqüència de la baixada del nivell freàtic.

. Canalitzacions i altres obres hidràuliques: les marjals litorals valencianes s'han vist sotmeses durant els últims decennis a nombroses actuacions hidràuliques amb diferents motius: defensa contra inundacions, dessecació, posada en cultiu, etc. Aquestes obres han modificat cursos d'aigua, han fet desaparèixer llits naturals, han canalitzat rius, etc.

En resum s'ha destruït l'hàbitat natural de l'espècie, i s'ha substituït per canals cementats la majoria dels quals romanen secs la major part de l'any.

1.4.2. Introducció d'espècies exòtiques

La introducció d'espècies exòtiques: gambúsia (*Gambusia holbrooki*), Black-bass o perca americana (*Micropterus salmoides*), peix sol (*Lepomis gibbosus*), carpa (*Cyprinus carpio*), carpí vermell (*Carassius auratus*), cranc de riu americà (*Procambarus clarkii*), etc., es considera com una amenaça greu per a la supervivència de l'espècie. En uns casos es tracta d'excel·lents competidors per tot tipus de recursos, des de tròfics fins a espacials, com succeeix en el cas de la gambúsia; mentre que la capacitat destructora de l'hàbitat d'altres espècies com la carpa, el carpí vermell i el cranc de riu americà suposa també un risc per a la supervivència del samaruc.

Tant la gambúsia com el black-bass depreden directament sobre peixos i postes, per la qual cosa en determinades zones han resultat un factor coadjuvant a la desaparició de l'espècie.

1.4.3. Captura d'exemplars

. Captura involuntària: atés que l'espècie no té cap interès comercial, no ha sigut objecte de pesca. No obstant això, si ha pogut patir efectes destructius derivats, bé de la utilització de mitjans de captura d'altres espècies (mornells de llum fina per a la captura de crancs o gambetes), eliminació conjunta amb la vegetació subaquàtica en les operacions tradicionals de neteja de séquia.

. Captura voluntària: el col·leccionisme en si mateix no pareix comportar un greu risc per a la supervivència de l'es-

Solta de samarucs a l'Ullal Nou al Parc Natural del Prat de Cabanes-Torreblanca. pècie; no obstant això, el transport o la manipulació de les diferents poblacions, pot comportar un risc quant a la possible "contaminació genètica" entre poblacions aïllades.

1.5. Avaluació de les accions de conservació realitzades.

L'aprovació del projecte LIFE "Creació d'una xarxa d'àrees de reserva per al samaruc a la Comunitat Valenciana" en 1992, amb el finançament europeu consegüent, marca el punt d'inici de les actuacions per a la conservació del samaruc a la Comunitat Valenciana, ja que fins a la data únicament s'havien fet prospeccions de l'hàbitat i assajos de cria en captivitat. A partir de l'aprovació del projecte es duen a terme una sèrie d'activitats totes aquestes encaminades a millorar la situació de l'espècie:

- . Investigació bàsica genètica i bioecològica.
- . Projectes de restauració i regeneració d'hàbitats.
- . Programa de cria en captivitat de l'espècie.
- . Programa de reintroducció i reforç de poblacions naturals.
- . Programa de sensibilització i educació ambiental.
- . Prospecció en l'hàbitat per a avaluar l'evolució de les poblacions naturals i de les reintroduïdes durant el projecte.

Les accions mampreses han permès salvaguardar quasi totes les poblacions conegudes (excepte la d'Albuixech), descobrir algunes de noves i millorar la situació d'altres, allunyar l'espècie del perill d'extinció imminent en què es pensava estava en la dècada dels 80. D'altra banda, la diversitat genètica de les poblacions pareix assegurada pel manteniment de línies de producció a piscifactoria. A més, s'ha aconseguit un grau notable de valoració de l'espècie com a patrimoni valencià, valoració que pot comprovar-se pel coneixement de l'espècie i l'existència de sol·licituds, convenis i iniciatives per part d'entitats públiques i privades interessades a participar en la seua conservació.

Fins a la data, no obstant això, estava pendent la creació d'un marc jurídic i normatiu que ordenara totes les actuacions necessàries, de manera que aquestes no es realitzen de forma espontània i sense criteris constants.

D'altra banda, la conservació de l'espècie en el seu hàbitat natural dista molt d'estar assegurada, perquè estan vigents molts dels factors causants del seu declivi, alguns són de difícil solució i, en tot cas, la localització del seu hàbitat potencial en algunes de les zones de major activitat humana del territori valencià.

Finalment, es considera necessari establir un marc de participació reglada d'entitats públiques i privades en la conservació d'aquesta espècie, que permeta repartir esforços i iniciatives més enllà de l'administració ambiental.

2. Mesures de conservació

2.1. Establiment d'objectius

Els objectius a llarg termini no poden ser altres que assegurar la supervivència de l'espècie al medi natural, mantenint poblacions estables en tota la seua àrea de distribució.

A mig termini ens marquem els següents objectius:

- . Coneixement detallat de la situació de totes les poblacions de l'espècie.
- . Contindre i invertir, la regressió que s'ha constatat durant els últims anys, garantint la permanència de poblacions viables de l'espècie.
- . Creació de noves àrees de reserva dins de l'àrea de distribució de l'espècie.
- . Potenciar el programa de cria en captivitat, a fi de reforçar les poblacions naturals, com també obtenir els estocs necessaris per a realitzar reintroduccions.

2.2. Mesures directes de protecció de l'espècie

Ha de donar-se prioritat a la vigilància del compliment de la normativa vigent que prohibeix la captura, la mort, el comerç i qualsevol activitat que pugua produir alguna molèstia a l'espècie.

La captura i la manipulació d'aquesta amb fins científics igualment ha d'estar sotmesa a vigilància i supervisió, com també dirigida únicament a la conservació de l'espècie.

Per la regressió constatada de les poblacions naturals de l'espècie es considera necessari continuar amb les activitats de cria en captivitat del samaruc que realitza la Conselleria de Territori i Habitatge al Centre d'Experimentació Piscícola del Palmar. El criteri orientador d'aquesta producció serà l'establiment en captivitat de línies de cria que asseguren el manteniment de la diversitat genètica, que s'assemblen el més possible, en la seua estructuració i complexitat, a aquelles poblacions naturals de què provenen, tenint en compte la destinació final de reforçament d'aquestes o de creació de noves poblacions.

Quant als criteris orientadors de les reintroduccions seran els següents:

- (1) restringir-les a l'hàbitat potencialment o històricament documentat de l'espècie, com també a zones dotades de mesures de protecció;
- (2) restringir-les a llocs que complisquen els requeriments de l'espècie, on el seu potencial de dispersió es conega

i es considere acceptable i on l'hàbitat siga suficient per als requeriments de l'espècie;

(3) mantindre la diversitat genètica de les poblacions naturals;

(4) descartar la presència d'agents patògens abans de procedir a la solta dels exemplars;

(5) realitzar-ne un transport ràpid i acurat i un control posterior de la solta;

(6) determinar les causes del fracàs, si és el cas, documentar i publicar els protocols de la reintroducció.

2.3. Mesures de conservació i restauració de l'hàbitat

D'acord amb la legislació vigent en matèria de conservació de la natura, ha de donar-se prioritat a la protecció de les espècies en el seu medi natural i com a part integrant d'aquest, i generar una xarxa de reserves de samaruc al llarg de la seua distribució històrica. Evidentment resulta sempre més efectiu i més econòmic el manteniment del que ja existeix que la creació de nous hàbitats. Per tant, el criteri prioritari serà la conservació de les poblacions actualment existents, aplicant tota la legislació vigent. Aquesta protecció ha d'aplicar-se no sols a les poblacions actualment existents, sinó també a garantir la protecció de tots aquells hàbitats que podrien resultar adequats per a la seua reintroducció.

Haurà de donar-se prioritat a la difusió a nivell local i entre propietaris i agricultors i agents de l'autoritat de les mesures de protecció de l'hàbitat

Centre d'Experimentació Piscícola del Palmar (València).

contingudes en aquest pla i a la vigilància del seu compliment. Igualment, ha d'afavorir-se la modificació d'aquelles pràctiques que resulten perjudicials per a la conservació de l'espècie. Per fi, és necessari controlar les actuacions dels organismes públics que puguen alterar l'hàbitat del samaruc, a través del compliment de la normativa d'impacte ambiental corresponent. Quan resulte estrictament necessari, quan no existisca una altra manera per a evitar la destrucció de l'hàbitat, es compraran els terrenys.

Quant a la restauració d'hàbitats degradats és l'única alternativa factible en cas de no existir hàbitats naturals adequats per a les reintroduccions, s'incorporaran aquests enclavaments a una xarxa de reserves per al samaruc.

2.4. Desenvolupament de programes d'investigació i educatius

La investigació científica ha de proveir els coneixements necessaris per a

totes les actuacions de maneig de l'espècie, per la qual cosa ha de ser un motor fonamental de tot pla de recuperació.

La investigació ha d'anar encaminada a obtenir les dades necessàries en cada fase del programa i desenvolupar-se segons l'evolució de l'espècie, tant en el medi natural com en captivitat. Es consideren prioritàries les investigacions sobre requeriments ecològics, caracterització d'hàbitats naturals susceptibles d'albergar poblacions de samaruc, determinació d'aquells paràmetres de l'hàbitat que atorguen a l'espècie avantatge competitiu enfront d'altres, estudis sobre interaccions interespecífiques i intraespecífiques i sobre alimentació. En cap cas la investigació ha de provocar algun efecte negatiu sobre l'espècie.

Hauran de realitzar-se campanyes educatives, tant dirigides a la població en general, com a altres específiques destinades a tractar aspectes concrets del pla i dirigides als sectors més relacionats amb l'espècie, s'inclouen agents de l'autoritat, encarregats de la vigilància del seu compliment i els afectats per les mesures, agricultors, comunitats de regants i pescadors.

Tant els objectius com el desenvolupament i els resultats del pla de recuperació han de fer-se públics per a obtenir suport social a la seua execució, sense el qual és difícil que arribi a complir-se amb l'èxit esperat. D'altra banda, es realitzarà difusió del pla i dels seus resultats en ambients cientí-

tics i tècnics, mitjançant les publicacions especialitzades que es consideren més oportunes.

3. Programa d'actuacions

3.1. Plans d'acció

L'execució concreta de les mesures relacionades en l'apartat anterior depèn de l'existència de suficients mitjans humans i materials, com també de l'evolució de l'espècie. Per aqueix motiu, resulta preferible no realitzar un únic programa d'actuacions, sinó que periòdicament s'aproven plans d'acció que establisquen tant els objectius com les actuacions que s'han de desenvolupar i detallen els mitjans humans i financers destinats a aquests fins.

Totes les actuacions dels successius plans d'acció del pla de recuperació de l'espècie es duran a terme de forma continuada i, per a aquelles accions que fóra necessari realitzar de manera puntual, s'establiran fases d'execució en el corresponent pla d'acció.

3.2. Relació amb altres administracions

Es considera necessari l'establiment de convenis de col·laboració o acords, amb ajuntaments, propietaris de terrenys i administracions amb competències substantives, particularment la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, per a la realització de treballs de restauració de l'hàbitat

3.3. Instruments financers requerits

Totes les accions que s'han de realitzar dins dels successius plans d'acció

estaran finançades a càrrec del programa 442.30, sense que açò supose l'exclusió de finançament per part d'altres administracions o altres programes d'inversió.

La Conselleria de Territori i Habitatge assignarà a aquest programa el personal necessari per a la seua adequada execució.

4. Avaluació del pla

El pla ha de ser avaluat de forma continuada per a garantir el compliment de les mesures contingudes en aquest i les accions realitzades, com també el compliment dels seus objectius. Els successius plans d'acció que s'elaboren en desplegament d'aquest decret hauran de realitzar una estimació del compliment d'objectius, a través de l'avaluació dels següents indicadors:

- . En el cas de les poblacions naturals, dades quantitatives que permeten avaluar la seua viabilitat en termes de densitat, estructura de població i relació amb espècies competidores. En el cas de poblacions reintroduïdes, dades que permeten assegurar la seua aclimatació i viabilitat sense necessitat de noves reintroduccions.

- . Nombre de reserves de fauna establides, pel que suposa com augment de l'àrea de distribució de l'espècie.

- . Nombre de convenis i acords establits, la qual cosa avalua el grau d'adhesió d'entitats públiques i privades al pla, a més de permetre una major disponibilitat de mitjans humans i materials on dur a terme treballs de resta-

ració de l'hàbitat.

- . Aparició de notícies en mitjans de comunicació, com a reflex del manteniment del nivell d'interès cap a l'espècie que han prestat habitualment els mitjans de comunicació.

- . Nombre de publicacions científiques sobre aspectes relacionats amb la conservació i l'ecologia de l'espècie.

- . Nombre de cursos, reunions i activitats de comunicació, educació i participació organitzats, i nombre d'assistents.

- . Exemplars produïts i mantinguts en instal·lacions de cria en captivitat i nombre d'exemplars reintroduïts.

- . Inversions i despesa anual.

5. Mecanismes de participació

La Generalitat facilitarà la participació d'entitats públiques i privades en l'execució dels plans d'acció per a la conservació d'aquesta espècie. Es considera de particular interès la firma de convenis de col·laboració amb comunitats de regants, associacions agràries i ajuntaments implicats. Una altra via possible de col·laboració és la declaració de reserves voluntàries de fauna a terrenys que pertanyen a persones físiques i jurídiques diferents de la Generalitat. Les inversions per al desenvolupament d'aquests convenis i per a la millora de les reserves podran ser objecte de subvenció.

Haurà de considerar-se prioritària la col·laboració amb entitats l'àmbit d'actuació de les quals quede dins de la distribució històrica de l'espècie.

6.- Annex I: Decret 265/2004

Decret 265/2004 de 3 de desembre, del Consell de la Generalitat, pel qual s'aprova el Pla de Recuperació del Samaruc a la Comunitat Valenciana. [2004/X12655]

El samaruc (*Valencia hispanica*) és un xicotet peix de l'ordre dels ciprino-dontiformes pràcticament exclusiu de la Comunitat Valenciana. Aquest ordre només disposa de dos gèneres a Europa, *Aphanius* i *Valencia*, ambdós restringits a la conca mediterrània. Per la seua banda, el gènere *Valencia* només disposa de dues espècies, localitzades als dos extrems de la conca. Per tant, el samaruc pot considerar-se com una relíquia biogeogràfica.

D'altra banda, la seua distribució actual està restringida a algunes marges litorals valencianes, amb una xicoteta extensió al sud de Catalunya. A més, les seues poblacions han patit una forta regressió durant les últimes dècades provocada per la degradació de les zones humides litorals i la introducció d'espècies exòtiques, de manera que pot considerar-se una de les espècies més amenaçades de la fauna europea, com queda justificat en l'annex II del present decret (*). La greu situació d'aquesta peculiar espècie ha conduït a incloure-la en tots els llistats internacionals d'espècies amenaçades. Ha sigut classificat per la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura com "en perill" i inclòs en l'annex II (espècies estrictament protegides) del Conveni de

(*Correspon als 5 primers apartats de la present publicació)

Berna relatiu a la conservació de la vida silvestre i el medi natural a Europa. Cal destacar la seua inclusió en l'annex II de la Directiva d'Hàbitats de la Unió Europea, que obliga a establir mesures especials de conservació del seu hàbitat i a incloure'l en la Xarxa Natura 2000, d'espais europeus protegits.

Quant a la legislació nacional, la seua situació ha obligat a incloure'l en el Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades (Reial Decret 439/1990, de 30 de març) dins de la màxima categoria d'amenaça: "en perill d'extinció". D'acord amb la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Hàbitats Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre, la inclusió d'una espècie en aquesta categoria exigeix la redacció d'un pla de recuperació per a aquesta, en el qual es definiran les mesures necessàries per a eliminar el perill d'extinció.

Atés que el model de pla de recuperació pel qual s'ha optat és de caràcter purament normatiu, s'ha elaborat un annex a aquest que conté la resta dels continguts mínims que estableixen tant la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre, com el Catàleg Valencià de Fauna Amenaçada.

Igualment i amb idèntica categoria, el samaruc ha sigut inclòs en el Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades, i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció. Aquest mateix decret regula un procedi-

ment per a l'elaboració de plans de recuperació, que en el present cas no s'ha seguit per haver-se iniciat la tramitació del Pla de Recuperació del Samaruc en data anterior que el Consell de la Generalitat approve la disposició reglamentària. La necessitat legal d'aprovar un règim de protecció per al samaruc es reforça per la responsabilitat de la Generalitat de protegir una espècie la supervivència de la qual al planeta depèn essencialment dels esforços i recursos que es destinen a la seua conservació a la Comunitat Valenciana.

Per tot això, a proposta del conseller de Territori i Habitatge, conforme amb el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana i després de la deliberació del Consell de la Generalitat, en la reunió del dia 3 de desembre de 2004,

DECRETE

Article 1. Objecte

1.1. L'objecte del present decret és definir un Pla de Recuperació del Samaruc que continga un règim especial de protecció per a l'espècie i el seu hàbitat, que ordene les accions necessàries per a expandir les seues poblacions dins de la seua àrea original de distribució, que assegure la seua presència futura en el medi natural i allunye l'espècie del perill d'extinció, en compliment del que disposa l'article 31.3 de la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre, i d'allò que ha establert el Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel

qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades, i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció.

1.2. Correspon a la Conselleria de Territori i Habitatge, a través de la Direcció General de Gestió del Medi Natural, assegurar el compliment d'aquest pla a la Comunitat Valenciana.

Article 2. Àmbit

El present decret s'aplicarà en tot el territori de la Comunitat Valenciana pel que fa a la protecció dels exemplars de l'espècie, i a les zones definides en l'article 3 pel que fa a la protecció del seu hàbitat.

Article 3. Àrees d'aplicació

Les mesures de protecció i regeneració de l'hàbitat previstes en el present pla s'aplicaran en les següents zones, representades gràficament en l'annex II (a).

3.1. Àrees de conservació

Corresponen a aquells espais que alberguen en l'actualitat poblacions de l'espècie. Són les següents:

. Marjal de Peníscola. Amb la delimitació del lloc d'interés comunitari ES5222002, aprovat per Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell de la Generalitat.

. Parc Natural del Prat de Cabanes-Torrelblanca. Amb la delimitació del parc natural, segons el Decret 264/1994, de 20 de desembre, del Consell de la Generalitat, de modificació del Decret 188/1988, de 12 de desembre, de declaració del Paratge

Natural de la Comunitat Valenciana del Prat de Cabanes-Torreblanca.

. Marjal dels Moros. Amb la delimitació del lloc d'Interés Comunitari ES0000148, aprovat per Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell de la Generalitat.

. Parc Natural de l'Albufera. Amb la delimitació del parc natural segons el Decret 71/1993, de Règim Jurídic del Parc Natural de l'Albufera.

. Ullals del Riu Verd. Amb la delimitació del lloc d'interés comunitari ES52330047, aprovat per Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell de la Generalitat.

. Parc Natural de la Marjal de Pego-Oliva. Amb la delimitació del parc natural segons la disposició addicional tercera de la Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana.

3.2. Àrees de recuperació

Espais localitzats en l'àmbit de la distribució original de l'espècie i potencialment adequats als seus requeriments. A més de les àrees de conservació seran:

. Marjal d'Almenara. Amb la delimitació del lloc d'interés comunitari ES5223007, aprovat per Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell de la Generalitat.

. Marjals de la Safor. Amb la delimitació del lloc d'interés comunitari ES5233030, aprovat per Acord de 10 de juliol de 2001, del Consell de la Generalitat.

. Desembocadura del riu Bullents.

Amb la delimitació de la zona humida catalogada, segons Acord de 10 de setembre de 2002, del Consell de la Generalitat, d'aprovació del Catàleg de Zones Humides de la Comunitat Valenciana.

. Desembocadura i front litoral del riu Racons. Amb la delimitació de la zona humida catalogada, segons Acord de 10 de setembre de 2002, del Consell de la Generalitat, d'aprovació del Catàleg de Zones Humides de la Comunitat Valenciana.

. Marjal de Rafalell i Vistabella. Amb la delimitació de la zona humida catalogada, segons Acord de 10 de setembre de 2002, del Consell de la Generalitat, d'aprovació del Catàleg de Zones Humides de la Comunitat Valenciana.

3.3. Reserves de fauna

3.3.1. Conforme al que disposa l'article 12 del Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades, poden declarar-se com a reserves de fauna per al samaruc aquells espais de relativament xicoteta extensió que continguen poblacions excepcionals d'aquesta espècie o siguen objecte de treballs continuats de conservació i investigació sobre aquesta.

3.3.2. Aquestes reserves es declararan preferentment dins de les àrees definides en els articles 3.1 i 3.2 i, a més, en aquells espais que es situen dins de l'àrea de distribució històrica de l'espècie, constituïsquen reductes aïllats

no inclosos en espais que gaudisquen en l'actualitat d'un estatus de protecció específic.

3.3.3. A aquest fi, es declaren com a reserves de fauna per al samaruc els espais definits en l'annex II (b).

Article 4. Definició de l'hàbitat

A l'efecte previst en els articles 26, 31 i 38.7 de la Llei 4/1989, en l'àmbit dels espais inclosos en l'article anterior, es defineix com a hàbitat del samaruc tots els cursos i masses d'aigua tant corrents com estancats, i els terrenys entollats temporalment o permanentment situats fora de sòl urbà. S'inclouen en aquesta definició els llits, fons i marges, queden delimitats aquests últims per l'existència de vegetació natural palustre o de ribera.

Article 5. Règim de protecció de l'hàbitat

5.1. A les àrees de conservació definides en l'article 3.1, s'estableix el següent règim d'usos:

En els hàbitats de samaruc es prohibeix qualsevol actuació que pugui comportar un perjudici a l'espècie i, en particular, les següents:

- . Introducció i reforçament de poblacions i el trasbals de les següents espècies piscícoles: gambúsia, carpa, carpí vermell i perca americana, com també del cranc de riu americà i de qualsevol altra espècie exòtica de fauna i flora.

- . Aterraments, abocaments de materials sòlids i líquids d'origen urbà o industrial.

- . Utilització de nanses i arts de pesca amb xarxa, a excepció d'aquells espais que compten amb regulació pròpia i de

la pesca de l'angula dins de la zona marítimoterrestre, conforme al que disposa l'Ordre de 17 de maig de 1990, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per la qual es regula la pesca de l'angula a l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana.

- . Neteja de fons de les séquies en el període comprès entre març i setembre, ambdós mesos inclosos.

- . Utilització d'herbicides per a la neteja de marges i vegetació aquàtica o de ribera.

Fora d'aquests hàbitats es requerirà autorització prèvia, condicionada que no es produïsquen danys sobre l'hàbitat de l'espècie, per a les actuacions següents:

- . Posada en marxa de plans d'actuació agrícola que suposen canvis de cultius, modificació de sistemes de regs, desviacions de canals o séquies, canalitzacions i, en general, totes aquelles actuacions que puguen modificar el funcionament hídric de l'espai.

- . Posada en marxa de plans de defensa contra inundacions, instal·lació de bombes de drenatge, modificació de cursos d'aigua o canalitzacions.

- . Bombaments, drenatges, o instal·lació de qualsevol dispositiu que facilite la dessecació del terreny, incloent l'extracció d'aigua amb fins agrícoles o altres.

- . Canalitzacions de séquies i canals.

5.2. Dins de l'hàbitat inclòs en les àrees de recuperació del samaruc definides en l'article 3.2, estaran prohibides

les següents actuacions:

- . Introducció i reforç de poblacions i el trasbals de les següents espècies piscícoles: gambúsia, carpa, carpí vermell i perca americana, com també del cranc de riu americà i de qualsevol altra espècie exòtica de fauna i flora.

- . Aterraments, abocaments de materials sòlids i líquids d'origen urbà o industrial.

Fora d'aquests hàbitats, es requerirà autorització prèvia, condicionada a la no-afecció a l'hàbitat de l'espècie, per a les actuacions següents:

- . Posada en marxa de plans d'actuació agrícola que suposen canvis de cultius, modificació de sistemes de regs, desviacions de canals o séquies, canalitzacions i, en general, totes aquelles actuacions que puguin modificar el funcionament hídric de l'espai.

- . Posada en marxa de plans de defensa contra inundacions, instal·lació de bombes de drenatge, modificació de cursos d'aigua o canalitzacions.

- . Bombaments, drenatges, o instal·lació de qualsevol dispositiu que faciliti la dessecació del terreny, incloent l'extracció d'aigua amb fins agrícoles o altres.

- . Canalitzacions de séquies i canals.

5.3. A les reserves de fauna per al samaruc que es refereix l'article 3.3, la normativa aplicable serà la que figure en les normes de protecció aprovades en la seua declaració o, si no n'hi ha, i com a mínim, les contingudes en l'article 5.1 i 5.2.

5.4. Amb independència de la tramitació a què estiguera subjecta, l'avaluació ambiental (informe, estimació o declaració d'impacte ambiental o altres) de qualsevol actuacions, plans o projectes que, per les seues característiques o ubicació, pogueren afectar les àrees definides en l'article 3, hauran d'avaluar amb especial atenció els efectes que sobre la conservació del samaruc puguin derivar-se de la realització del projecte, com també mencionar expressament en la declaració corresponent l'efecte previst sobre les poblacions de l'espècie.

Article 6. Règim de protecció dels exemplars

6.1. D'acord amb el que preveu l'article 31 de la Llei 4/1989, queda prohibit amb caràcter general posseir, transportar, vendre, exposar per a la venda, importar o exportar exemplars vius o morts inclosos els seus ous, i qualsevol activitat realitzada amb l'objecte de donar-los mort, capturar-los i perseguir-los.

6.2. La tinença d'exemplars només s'autoritza amb fins educatius o d'investigació. Aquesta autorització exclou expressament la cessió a tercers i l'alliberament al medi natural.

6.3. La tinença amb fins educatius s'autoritza únicament a partir d'exemplars nascuts en captivitat produïts per la Conselleria de Territori i Habitatge, amb la presentació prèvia d'una memòria educativa.

6.4. La captura d'exemplars en el medi natural amb fins d'investigació es realitzarà, únicament i amb l'autorització

prèvia, quan estiga orientada directament a la conservació de l'espècie. La realització de qualsevol altra investigació es realitzarà únicament a partir d'exemplars nascuts en captivitat produïts per la Conselleria de Territori i Habitatge.

Article 7. Mesures de restauració de l'hàbitat

7.1. Per a recuperar la presència de l'espècie dins de l'àrea de distribució potencial de l'espècie, la Generalitat executarà projectes de restauració de l'hàbitat en les àrees definides en l'article 3.1 i 2.

7.2. Si no hi ha disponibilitat de terrenys, se'n procedirà a l'adquisició.

Article 8. Mesures de restauració de poblacions

8.1. Per a la recuperació i restauració de poblacions, la Generalitat mantindrà instal·lacions per a la cria i repoblació de l'espècie.

8.2. Les reintroduccions o el reforç de poblacions es realitzaran únicament dins de les àrees definides en l'article 3.

Article 9. Plans d'acció

9.1. El pla de recuperació es desenvoluparà mitjançant successius plans d'acció que, per períodes de vigència no superiors a cinc anys, concretaran els objectius que s'han d'aconseguir i les actuacions i mitjans necessaris per a la seua aplicació.

9.2. Per al desenvolupament de les actuacions previstes en aquests plans, el Consell de la Generalitat establirà la dotació de mitjans necessaris esmentats, d'acord amb les disponibilitats pressu-

postàries existents, i establirà vies de col·laboració amb altres entitats públiques i privades que puguen tindre interès en la conservació d'aquesta espècie.

9.3. El contingut d'aquests plans serà:

- . Anàlisi de la situació de l'espècie, distribució, estat de les poblacions, estat de conservació del seu hàbitat, amenaces i avaluació de les actuacions de conservació executades prèviament.

- . Desenvolupament del programa de conservació de l'hàbitat i de les poblacions amb determinació de les mesures que s'han d'adoptar i competències per al seu compliment.

- . Desenvolupament del programa de restauració de l'hàbitat, amb indicació de les zones preferents d'actuació.

- . Desenvolupament del programa de restauració de poblacions, amb indicació del desenvolupament del programa de cria en captivitat.

- . Prioritats d'investigació científica.

- . Desenvolupament del programa de comunicació i educació ambiental.

- . Desenvolupament del programa de participació, amb detall dels mecanismes necessaris per a fomentar-la.

- . Desenvolupament del programa d'actuació amb indicació del calendari i fases d'execució, relació amb altres administracions, establiment d'acords i convenis, mesures legals i administratives complementàries i instruments financers requerits.

- . Programa de seguiment: mesures de control del compliment del pla i dels seus objectius.

Article 10. Execució dels plans

10.1. Els plans d'acció seran elaborats per la Direcció General de Gestió del Medi Natural, i aprovats per ordre del conseller de Territori i Habitatge.

10.2. A l'efecte de coordinar la seua execució, la Direcció General de Gestió del Medi Natural designarà un tècnic per a realitzar el seu seguiment.

Article 11. Autoritzacions i excepcions

11.1. Les autoritzacions a què es refereixen els articles 5 i 6 hauran de ser emeses per la Direcció General de Gestió del Medi Natural. Aquestes autoritzacions s'emetran en el termini màxim de dos mesos des de la data de recepció de la sol·licitud en l'òrgan competent, el silenci administratiu serà positiu en ambdós casos.

11.2. En el cas d'àrees de conservació, àrees de recuperació o reserves de fauna pel samaruc compreses en l'àmbit d'espais naturals protegits, llocs de la Xarxa Natura 2000 i zones humides catalogades, les autoritzacions a què es refereix l'article 5, apartats 1 i 2, comptaran amb informe previ emés per l'òrgan responsable de la gestió de l'espai corresponent.

11.3. El règim d'excepció al marc general de protecció establert en els articles 4 i 5 serà el previst en l'article 28.2 de la Llei 4/1989. Les autoritzacions excepcionals previstes en l'article 28.3 de la Llei 4/1989 correspondran a la Direcció General de Gestió del Medi Natural.

Article 12. Règim sancionador

Les infraccions al que disposa aquest decret seran sancionades d'acord amb el que disposa el títol VI de la Llei 4/1989, de 27 de març, de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestre.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

En el cas de les àrees establides en l'article 3 l'àmbit de les quals es trobe inclòs en el d'un espai natural protegit que compte amb Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals o Pla Rector d'Ús i Gestió en vigor, les determinacions d'aquest decret tindran caràcter complementari, en especial per a aquells aspectes que no hagen sigut objecte específic de regulació en aquests plans. En el cas que l'espai protegit no compte amb normativa aprovada o aquesta es trobe en procés de revisió, els plans corresponents hauran d'incorporar les determinacions d'aquest decret.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Es faculta el conseller de Territori i Habitatge per a dictar les disposicions necessàries per al desenvolupament i l'aplicació del present decret.

Segona

El present decret entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el Diari Oficial de la Generalitat Valenciana.

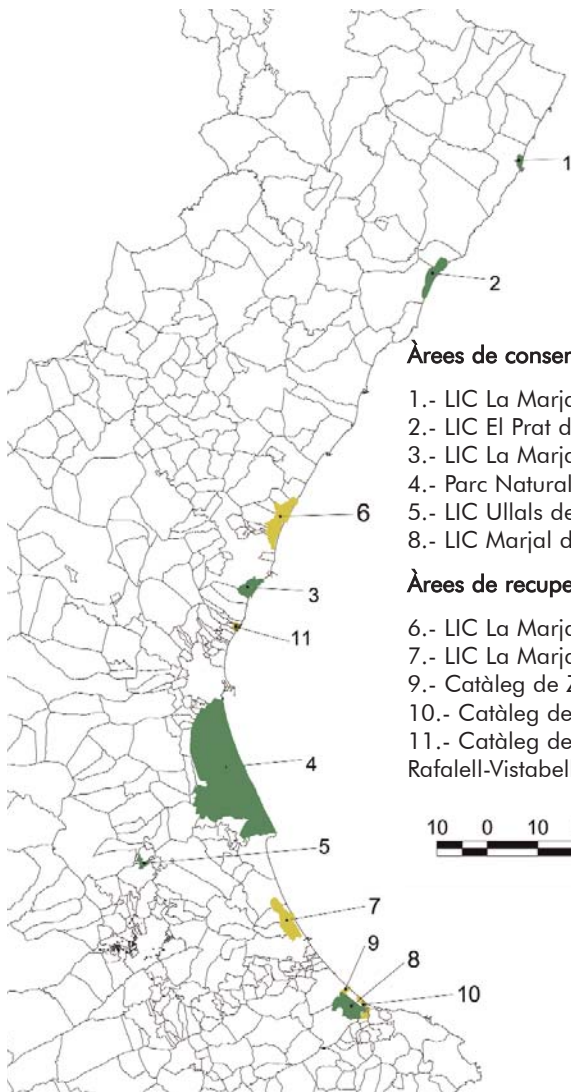
València, 3 de desembre de 2004

El president de la Generalitat,
FRANCISCO CAMPS ORTIZ

El conseller de Territori i Habitatge,
RAFAEL BLASCO CASTANY

7.- Annex II: Cartografia

Àrees de conservació i recuperació

Àrees de conservació:

- 1.- LIC La Marjal de Peníscola
- 2.- LIC El Prat de Cabenes i Torreblanca
- 3.- LIC La Marjal dels Moros
- 4.- Parc Natural de l'Albufera
- 5.- LIC Ullals del Riu Verd
- 8.- LIC Marjal de Pego-Oliva

Àrees de recuperació:

- 6.- LIC La Marjal d'Almenara
- 7.- LIC La Marjal de la Safor
- 9.- Catàleg de Zones Humides: Riu Bullents
- 10.- Catàleg de Zones Humides: Riu Racons
- 11.- Catàleg de Zones Humides: Marjal de Rafalell-Vistabella

---

Publicacions de la Conselleria de
Territori i Habitatge

